

THE TRAVELLER

AN ORIGINAL TELUGU POEM

BY

A. NARAYAN DAS,

of Vizianagaram.

SECOND EDITION 1,000 COPIES.

S. No. 2020

Acc No. 21,622.

Madras :

PRINTED AT THE VAIJAYANTI PRESS,

32, Mount Road.

1901.

All Rights Reserved.]

[Price 4 annas.

❀ బాటసారి ❀

అను నీ నిర్వచనాంధ్రప్రబంధము

బ్రహ్మశ్రీ - శ్రీమదజ్ఞాడాదిభట్ట

నారాయణదాస

ప్రణీతము.

రెండవకూర్పు. ౧౦౦౦ ప్రతులు.

S. No: 2019
Acc No: 21,622.

చెన్నపురి.

శ్రీవైజయంతీముద్రాశాలలో

ముద్రితము.

1901.

PREFACE.

The story embodied in this book is an allegory of human life which begins in sheer ignorance and ends in perfect knowledge. In writing this small poetical work my main object had been to present to the Telugu reading public an attempt at something original as to plot, coupled with vividness of natural descriptions told in easy Telugu devoid of all the artificialities of the usual ornate style. This system, I venture to hope, would be acceptable to cultured readers whose tastes have been meliorated by the ever-advancing modern Literature of the West.

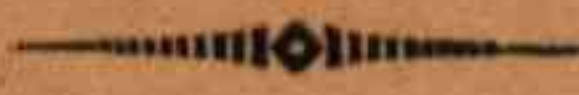
I beg to dedicate this humble book to the Hon'ble Rai Bahadur P. ANANDA CHARLU, Vidya Vinoda, B.L., C.I.E., F.M.U., one of the best friends of Telugu Literature, as a small token of my ever-lasting gratitude to him.

VIZIANAGARAM,
21st December 1901. }

A. NARAYANDAS.

శ్రీరస్తు.

బాటసారి.

ఉ॥ ఒక్కమహానుభావుడు మహాదధియానము చేసి ముప్పునం
దక్కి తొలంగి పోవునిజదారసుతార్థమునై మహానదీ
పక్కణసీమల న్వేదకి వారలు సుస్థితి నుంటఁ గాంచి పెం
పెక్కెను బాటసారి యయి యిక్కఁడ పేర యశోవిహారియై॥ ౧.

ఉ॥ ఎచ్చట నుంటి నే నిచటి కెట్టుల వచ్చితిఁ గన్ను లెంతయున్
విచ్చినఁ గానరా విదియు నిక్కమ యే మిది పెద్దమోత నా
కచ్చెరువై వినంబడుఁ గటా తెలిసె న్నది దిట్ట సేతుఁ బై
వచ్చినసీటితాకునను బ్రాకుచు నెట్టిన నొడ్డుఁ జేరితిన్॥ ౨.

గీ॥ చిన్నికొడుకుతోడఁ జెలియ యే మయ్యెనో
కొండ దగిలి యోడ కొట్టఁబడిన
తెన్ను దోచ కుండఁ దెరిపి నీయదు మబ్బు
గ్రమ్మి రేయి మిగులు గానరాదు॥ ౩.

గీ॥ ఇట్లు బాటసారి మెంతయు దిగు లంది
కడువివేకశాలిగానఁ గొంత
దెప్పిరిల్లి ప్రేమఁ దెంచలేక విరాళి
జెంది ముద్దరాలిపొందుఁ దలఁచి॥ ౪.

ఉ॥ పాపపుడైన మెంత పొరపాటొనరించెను న న్నిగిల్చె న
య్యో పికవాణి యోవికసితోత్పలలోచన నిన్నుఁ బాసి యె
ట్లోపుదు జాముక్రింద మన ముంటిమి ముచ్చట లొడికొంచు నా
హా పరిపూర్ణచంద్రవదనా మన కింక ఋణంబు చెల్లెనా॥ ౫.

గీ॥ అనుచు మూర్ఛ నంది యతఁ డెట్టకేలకుఁ
 దెమ్మదేరి డెంద ముమ్మలింప
 నలసినట్టియంగములఁ గూర్చికొని లేచి
 నిలిచి నాల్గుదెసలుఁ గలయఁ జూచి॥

౬.

క॥ కానీ దైవమ యిక్కడఁ
 కా ననుఁ దెచ్చితివి యెట్టులౌ నీమూఁద౯
 బూని సయిరింతు నదిగో॥

పై నెగ డెడుతూర్పు తెల్లవాలుచు నుండె౯॥

౭.

చ॥ అను చతఁ డంతఁ గాంచెఁ జటులానిలసంచలదూర్చిమాలికా
 ఘనవికటధ్వనిప్రబలకంఠిసముత్పవమానరమ్యనూ
 తనరవిబింబ మొక్కదెసఁ దక్కినదిక్కులఁ బిక్కటిల్లి యు
 క్కున నడిమిన్నుఁ దన్నునొకకొండను దండను గాంచి వెండియు౯॥

గీ॥ తొడరి యక్కొండనడుమ నెక్కడనొ తొల్చి
 కొనుచు వడిసైఁపలేక హూరునఁ బిఱింది
 కీడ్గిలంబడుబండల నీడ్చికొనుచు॥

నేపుమైఁ ద్రుల్లి పడుసెలయేలుఁ గనియె॥

౯.

గీ॥ కాంచి యతఁ డట్టై క్రొత్తలోకంబునందు॥

నున్నతీరున నచ్చెరు వైందివేలు
 వంకఁ బోలేక యెద్దియుఁ బాలుపోక॥

తెంపుతోఁ దుడ కాయేటితెన్ను వట్టి॥

౧౦.

సీ॥ ఆయేటి కిరువంకలం దేటవాలుగ

మె ట్లమర్చినయట్లు మీఱి నెఱయఁ
 బండినమావిల్లుఁ బనసలు నిమ్మలు
 నేరేళ్లు మఱి వింతతీరుచెట్టు॥

లేడ నెడ గొలలతో నింపార వంగిన
 కపురంపుటనటులుఁ గమ్మతావి
 వెదచల్లుగొజ్జంగిపొదరిండ్లు నందందఁ
 జిన్నీపూఁదేనియ జ్జిల్లు-చోట్లు
 కన్నులకు వింతపండువు గాఁగ నతఁడు
 చూచు చీశ్వరస్పష్టికిఁ జోద్యపడుచు
 గొండ సగ మెక్కిఁ శ్రమఁ దీర్చికొనఁగఁ దలఁచి
 కూర్చొనియే నెక్క-సంపఁగిగున్నక్రింద॥

౧౧.

సీ॥ నెమరవేయుచు లేళ్లు నీడల నాఁగె లోఁ
 బొదలలో నెమలులు కుదురుకొనియె
 లోఁతుమడుంగుల నీతాడె నేనులు
 పండులు బురదలఁ బాదుకొనియె
 గొమ్మలపైఁ జేరికొనియెఁ గోతులు పుల్లు
 లన్నియుఁ దొట్టలయందుఁ జొచ్చె
 లోవలఁ బడి పులు లావలింతలు దీసె
 నెండలలోఁ బాము లూర్పు లుచ్చె
 నడవి సందడి తగ్గె నల్లడలయందు
 జెలఁగి పొగఁ జిమ్మికొంచుఁ గార్చిచ్చు హెచ్చె
 రెండుజాముల వేసవి మండిపడుచు
 గొండ బీటలువాఱఁగ నెండ గాచె॥

౧౨.

క॥ ఆయెండతాఁకువడియు॥
 హాయిగఁ జలిసీరు జల్లునామేటిదరి॥
 రేయి వడుదాఁక నిద్దుర
 పోయి యతఁడు మేలుకాంచె బాలుపుగ నంత॥

౧౩.

కడలి నవ్వుచు బొంగి సందడులు చేసెఁ

గప్పురపుదివ్వెవలెఁ జంద్రుఁ డొప్పుమీఱెఁ

గొండ యంతయు మెండుగ వెండిబాటి

పండువెన్నెల కన్నులపండు వయ్యె॥

౧౪.

ఉ॥ అంత నతండు కన్నులకు హాయిగ వెన్నెల గాయఁ గాంచి తా

నెంతయు సంతసించి పరమేశునిపైఁ దనభార ముంచి ని

శ్చింతను బోవ నెంచి నలుచెంతలు దాఁ బరికించి దారి యొ

క్కింతయుఁ దప్పకుండ సెలయేటిదరిం బడి పోవుచుండఁగ॥ ౧౫.

గీ॥ పులుఁగు మూల్గులు బెబ్బులిబొబ్బరింత

లడవి సందంద మనమున కడరుసేయఁ

దడఁబడు చతండు నడిరేయిదాఁక నడచి

దారి కడ్డుగ నెకకొండ దగులఁ జూచి॥

౧౬.

చ॥ ఇది యొకసూదికొండ తెరు వీయక యీసెలయేలు దీనిలో

పుఁ దొలిచి వచ్చుచున్నయది పోవఁగ నా కిఁకమీఁద దారి యొ

య్యది యిటఁ బ్రొద్దు దూఱువఱ కాఁగెద నం చొకచాపరాయి వె

న్నదియఁగ మోపి మింటిదెసఁ గన్గెనుచుం దలపోసె నిట్టుల॥ ౧౭.

గీ॥ వెల్ల బాటినజాబిల్లి వేఁగుచుక్క

యును నభంబున వెలయుచు నున్నయట్లు

చిన్నికొమరునితో ముద్దుచెలియ తేలు

చుండెఁ గాఁబోలు మున్నీట నిండు దొఱఁగి॥

౧౮.

ఉ॥ ఎక్కడినావయాత్ర లభియించె నహా మనపాల దిక్కులే

కక్కట నిన్నుఁ బాసి చెలియా యిటు లొంటిగ నుంట వ్రాసెనే

ప్రముక్కడిదైవ మింతపనిపుట్టు నటంచు నెఱుంగ నైతినే

చక్కనినిన్ను వంటిసతి జన్మశతంబుల నైనఁ గల్గునే॥

౧౯.

॥ అని బిట్టు సొమ్మసిలి నె|

ట్టనఁ దెల్వొం బొంది యంతటం జేగురు బూ|
సినయట్లు ప్రొద్దు పొడమఁగఁ|

గనుఁగవ నీ రొత్తికొంచుఁ గనుఁగొని పెలుచన్ ॥

౨౦.

గీ॥ ఔర గారడిసూర్యుండ యద్భుతంబు|

గద బ్రతుకువలె నీకరకౌశలంబు|

అల్పభౌమంబులం జూపి యధికదివ్య|

ములను గన్పడనీయక మోసపుచ్చు ॥

౨౧.

క॥ అని యిట్లు బ్రతుకుపై రోఁ|

తను బట్టియసూయ బుట్టి తన కత్తుల ని|

చ్చినలోకబాంధవుం డన|

క నిఘ్నరము లాడి యతఁడు గమనోన్ముఖుడై ॥

౨౨.

క॥ పరికించి కొండయావలి|

కరిగెడియొకలోవదారి నారసి యంచుం|

జొరబాటి యెట్టకేలకుఁ|

జెరువైక్కటిఁ గాంచి దానిచెలుపు నుతించెన్ ॥

౨౩.

సీ॥ చుట్టున గట్టులు బెట్టినయట్టులు

బలుకొండల నెవండు నిలిపినాఁడు|

నీటిమట్టముదాఁక నాటి సల్లట్టుల

వృక్షపఙ్క్తు లెవండు పెంచినాఁడు|

కనుచూపుదూరంబుగాఁ జదరముగ నెం

తయు లోతుగ నెవండు త్రవ్వినాఁడు|

పలువన్నియలపద్మములు తొవ ల్తోదలగు

పూలనా తెవ్వఁడు బోసినాఁడు|

సృష్టివైచిత్ర్య మహాహ యూహింపఁ దరమె
యేమనుష్యులసేత కీయింపు వచ్చు
నేను జూచినసెలయేలు దీనిలోనఁ

దొడరి కాఁబోలు నక్కొండఁ దొలిచి పడియె॥
క॥ ఇటు లబ్బురవడి యతఁడా

౨౪.

తటాకమున స్నాన మాడి తపనుం గని దూ
లుటకై పొక్కుచు నంజలి

పుటముతో నీరు పట్టి పొగఁడఁగఁ జొచ్చెన్॥
గీ॥ భయము గొలిపెడి చీకటివలన మముఁ ద

౨౫.

రింపఁ జేసెడుతరణి నీ కిదిగొ మ్రొక్కు
అహితములఁ గొట్టి హితముల నాచరించి

యేలుచుండెడుమిత్ర నీ కిదిగొ మ్రొక్కు॥
క॥ అను చర్ఘ్య మొసఁగి యొడ్డునఁ

౨౬.

దినుబడిదుంపలను గొన్ని దీసి నమలి తీ
యనినీరుఁ ద్రాగి యొకకా

న్గునీడకుం గడఁగి యతఁడు కూర్చున్నతఱిన్॥

౨౭.

చ॥ గిరు లదరంగ నొక్క మొగిఘీంకృతినాదము పుట్టె నంతటన్

ధరణి వడంకునట్టులు పదంబులచప్పుడు దోచెఁ బిమ్మటన్

గరములఁ బట్టి చెట్టులఁ బెకల్చుచు వీనుల వీచికొంచు స

త్వరముగఁ గొండ లీనినవిధంబున నేన్దులు చెర్వుఁ జేఱఁగన్॥ ౨౮.

గీ॥ తమ్ము మాలినధర్తంబు తగ దటంచుఁ

దలల నలరించుతమ మొదలులను గావఁ

బూని చాచిననీడల ముడిచికొనియెఁ

బాదపంబులు నడుమింట భానుఁ డొప్పెన్॥

౨౯.

అబ్బురము వెఱపుఁ బెనఁగొన|

గొబ్బున నతఁ డొక్కమఱ్ఱికొన కెక్క సర|

స్సుబ్బుఁగ నేనుఁగుకదుపులు|

గుబ్బున దిగి డప్పిఁ దీర్చికొని చెలువారన్||

30.

ఉ|| కొమ్ములఁ జొన్ని యొడ్లు పడ గ్రుమ్మును గొన్ని జలమ్ముఁ బీల్చి వై|

జిమ్మును గొన్ని తామరలు చెంగలువ తృకలించుఁ గొన్ని తొం|

డమ్ముల నీటియందుఁ నదటాల్గున మోఁదును గొన్నిపట్టుపం|

తమ్ముల నీఁదుఁ గొన్ని సురతమ్ములఁ జొక్కును గొన్ని యేనుఁగుల్||

గీ|| దంతియాధమ్ము లిట్టులు తనివి తీఱ|

జెరువులోపలఁ జెరలాడి పరువులిడుచు|

మూర్కొను చెనలుబెట్టుచుఁ బోరు చునికి|

మూలలకుఁ జేరెఁ బడమటఁ బ్రొద్దు జాతె||

31.

గీ|| అంతవఱకుఁ జెట్టునం దుండి దవ్వుల|

నాతఁ డొక్కయున్నతాలయంబు|

డెంద మలరఁ గాంచి క్రిందికిఁ దిగి యొక|

పూవుఁదోటనుండిపోవుచుండి||

33.

సీ|| ఏవైఘఁ జూచిన నావైపుననె మంచి

తావు లీనెడువింతపూవుఁబొదలు|

నేవంకఁ జూచిన నావంకననె ఫలి

యించునానావిధవృక్షపఞ్చు|

లేదిక్కుఁ జూచిన నాదిక్కుననె సంత

తము నీరు జల్లుజంత్రములు మఱియు|

నేతట్టుఁ జూచిన నాతట్టుననె తీర్చి

కట్టినమణిమయకుట్టిమమ్ము|

లమ్మతానందములు బెనయంగ నతఁడు

గనుచు గలయందు విహరించుకరణి జనుచు

నొంటిపాటునకై వగ పొంది యంత

లోనఁ దనచెలిఁ దలఁచి యిట్లు పలవించె॥

సీ॥ పించియంబుల విప్పి పెండ్లియాటల కొప్పి

యాడునట్టువపిట్టజోడుఁ జూచి

తనమిటారికి డంబు తలిరుటాకువిడెంబు

నానుకోయిలయెకిమీనిఁ జూచి

కమ్మతేనెల మెక్కి కొమ్మకొఁగిటఁ జొక్కి

పాడులేతుమ్మెదకోడెఁ జూచి

పడఁతితోడుత నచ్చపండుగుజురుముచ్చ

టానుచుఁ దినుచిల్కఁతేనిఁ జూచి

యంత గంతుల హెచ్చి రవంత నొచ్చి

నేర్పరి యటంచు మెచ్చి నిట్టూర్పు పుచ్చి

బయలుకొఁగిఱులకుఁ జొచ్చి హొయలు విచ్చి

నచ్చి పొగలుచు నుంటిఁ జాన యిటు వచ్చి॥

గీ॥ ఇన్నిచోద్యంబులం జూచి యేగుచుంటి

మనమునకు నిచ్చ దగులదు మఱి యదేమొ

కాని తలఁపున మెలఁగుచక్కనివెలంది

బిడ్డలం బాసి యుంట కీయడ్డు లేమొ॥

గీ॥ అనుచు వలవంతఁ దూలుచు నతఁడు రేయి

వడిన వేళకు నద్దివ్యభవనమునకు

వచ్చి యా లోపలికిఁ జొచ్చి యచ్చెరువుగ

నచటి చోద్యంబుఁ గాంచి యిట్లుని నుతించె॥

తియుఁ జుట్టుకెవార మఱికోసు

యేడంతస్థములఁ జెలంగి

దౌ యంతస్థమున కేడు మఱియు నా

యి దాని కాఱిట్లు వరుసతోడ

నొక్కొక్కటియె తగ్గియుండె గదులసంఖ్య

తనగు నంతస్థమంతస్థమునకు

నొక్కొక్క బలుకంబ మూతయై యంతస్థ

మున కొక్కవర్ణంబు బొలుపు మీఱు

ధాన్యరాసులకుఁ దొలి యంతస్థము జల

యంత్రముల కా పయిదియు మూడవది వంట

కాపయిది యారగింపుల కైదవయది

సభకు నాపైది శయ్యకర్పనకుఁ దుదిది॥

౩౮.

శా॥ బౌరా యేమి మహాద్భుతం బిది నిజంబా చిత్తవిభ్రాంతియా

యేరీ యెవ్వరుఁ గానరా రిచట నూహింపంగ శక్యంబు గా

దేరాజ్యంబున నుంటినో యెవరిదో యీ సౌధరాజంబు నా

నారత్నాంచితమై తమం బుడిపి యానందంబుఁ గావించెడన్॥ ౩౯.

గీ॥ అన్ని యంతస్థములయందు సతుకు లేక

వెలయురతనాలు బలుకంబములుగ దూల

ములుగ గోడలుగాఁ దిన్నియలుగ భల్లిర

ధరణి నెందైన నిట్టి చిత్రంబు గలదె॥

౪౦.

క॥ ఎచ్చోట నుండి చూచిన

నచ్చెరువుగ సౌధమెల్ల నగపడెడుఁ గదా

యచ్చపుమణిమృయ మగుటన్

హెచ్చుగ నిది యిట్లు ప్రతిఫలించుచు నుండెన్॥

౪౧.

భువిలోఁ గించిదోగిం

భవిష్యతి యనంగ నిచట స్పష్టం బాయె॥
దివిజేశ్వరున కయిన నీ

భవనోన్నతిఁ బొంద నెట్లు ప్రాప్తం బొనె॥
మ॥ నరు లాకారనిమేషభావ మిచటం గాన్పించుట నేర్పు తా॥
దురు న న్నెవ్వరుఁ బల్కరించ రిది యేదో మాయ కాబోలు బె
పురె యిచ్చోఁ బనులెల్ల సేయుటకుఁ గీల్పొమ్మల్లడంగెం బొరిం॥
బొరిఁ గాలోచితరాగశబ్దముల సమ్మోదంబు గావించుచు॥ ౪౩.
గీ॥ అనుచుఁ దుదిమిదైపై నుండి యాతఁడు మగ॥

యాఁడుబొమ్మలచోద్యంబు లరయు చుండఁ
నంతలోపల ఘంట ఖం గనుచు మ్రోగె॥

వెంటనే సాధమున వింత వెలుగు దోచె॥
గీ॥ చుట్టు చెలువలు గొలువఁగ సొంపుతోడ॥

జెలఁగుతనముద్దుకోమలిచెట్టఁ బట్టి॥
చుక్కలందున రోహిణిప్రక్క నెప్పు॥

చందురునివలె నెకదివ్యజనుఁడు దోచె॥
క॥ అద్దివ్యపురుషుఁ డత్తఱి॥

దద్దయు జలకంబు లాడి తరుణులు గొల్వె॥
ముద్దియచేతిం గొని తుది॥

మిదైకుఁ జని యీశు భక్తిమించి నుతించె॥

ఉ॥ కారణకారణుండ ! త్రిజగత్ప్రభువా ! సకలాంతరాత్మ ! సం
సారవిదూర ! ఘోరకలుషఘ్న ! దయాంబుధి ! సర్వజీవనా
ధార ! యశోవిహార ! విబుధస్తవనీయచరిత్ర ! దీనమం
దార ! నమోనమో యనుచుఁ దత్పరుడై యతఁ డంత దిగ్గున॥

వియ్యము లేక మాన్పడినవాని

మూర్తిభవించినయట్టు లున్న

వాని మిక్కిలి డస్సియున్న

బాటసారిని గన్ఱెని పలికె నిట్లు॥

౪౮.

కిల॥ ఔర యెవ్వడ వీవు సుంతభయంబు నెందక సాధ మే

తీరునం జొరఁ గల్గినాడవు దిగ్గున న్నముఁ జూచి క

న్నీరు వంచెద వేల ని న్నన నెమ్మి బుట్టెను మాకు నీ

యూరుపేరు వినంగ వేడుక లూలుచున్నది తెల్పుమా॥ ౪౯.

క॥ అని దుష్టలువ నొసంగినం

గొని మొలపై బిగియఁ జుట్టికొని లేచి యతం

డను నా యేలికతోఁ గ

నైనలందున వేడినీరు గొబ్బున జూట॥

౫౦.

మ॥ అనఘా యే మనితెల్పువాడ నినుఁ గన్నారంగఁ గన్ఱెన్నయం

తనె దారాత్తజు లున్నచోటు వెదుకంగఁ బోయె శోకంబు నె

మ్మన మాశం గొనసాగె నంగములకు న్నాగ్రశ్రమ ట్టివ్వు ల

య్యెను స్వప్నంబు నిజత్వ మందుగతి యయ్యె న్ధన్యతం బొందితి॥

క॥ మున్నీటి నావ ముప్పున

జిన్నికొడుకుతోడ ముద్దుచెలియ దొలంగ॥

గన్నీటఁ గొండఁ దడుపుచు

నెన్నొగండముల దాటి యే నిటు లుంటి॥

౫౧.

గీ॥ అనుచు నిట్టూర్పు నిగిడింప నతడు మిగుల

జాలిపడి బాటసారి దొకేలు వట్టి

తండ్రి నీవలె నీవారు తప్పి బ్రదికి

రేమొ సైరించు ముందు మే లెనయవచ్చు॥

౫౩.

తెలివి గొని గడచిన యది

కలవలె దలపోసి హాయిగను మని మఱపుం
గొలిపించు వింతపూడే

నెల జొక్కం జేసి యాతనిం దోడ్కొనుచు॥
గీ॥ కుడుచుమిద్దియ కాతడు గొబ్బన జని

చేడెలం గూడి ముచ్చట లాడికొంచు
నాసవము లాని పలుచపు లారగించి

యాటపాటల వెన్నెల బైట నుండ॥
సీ॥ సన్నపు తెలుగుతో గిన్నెర జతచేసి

ప్రభువుపై బాటలు బాడు నెకతె
యదుగొ చందురుడు నా కంటె జూడుడి యని

యేలిక మోము ముద్దిడు నొకతె
చెల్లరే వెన్నెల చీర గట్టితి నని

తొడవు లూడిచి నవ్వొదొడగు నొకతె
యీతలో నాకెవ్వ రెనయని నున్నని

రతనంపుడిన్నెపై బ్రాకు నెకతె
కోయిలల వెక్కిరింపుచు గూయు నొకతె

యెద్దియో తలపోయుచు నేడ్చు నొకతె
యేమి యల్లరి యని యదలించు నెకతె

సోలియాడెడు నొక్కతె చొక్క నొకతె॥

ఉ॥ చల్లనిరేయి దెమ్మెరలు చక్కిలిగింతలు వెట్ట వెన్నెల

జల్లంగ నవ్వునెచ్చెలియచక్కనిమోమును వల్లభుండు జా

బిల్లిగ నెంచి సందియము వీడంగ ముద్దిడి యంధు వాస్తవం

బెల్ల నెఱింగి మై మఱచు చెంతయు ముద్దిడు మాటిమాటికి॥

మగక రక్తులం దోలలాడు

దానుగూడ వికారపడుచు

నున్న చెలియ దవ్వల జెలంగు

గది బొరపాటుతో దొట్రుపాటు జెంది

౫౮.

మే యెట్టుల వచ్చినావు పసివా డెచ్చోట నున్నా డహా

స్వామీ ప్రాణము మల్లి చేరినటుల న్వచ్చెం గదా చెల్వ యం

చా మోవంబున గొంగలింప జని యంతం దెల్వితో నాసవం

బీ మోసం బొనరించె గాని చెలి యేదీ యంచు సిగ్గొందిన

క॥ కని యంద తొక్కమొగి బ

కున నొండొరు గాంచి నవ్వికొని రంతట మిం

ట నడగ సాగెం జుక్కలు

వెనువెంటం జందమామ వెలవెల బాటె

౬౦.

సీ॥ ఒంటిపాటున బొక్కి యురు వయి కెం పెక్కి

విన్ను తూర్పున దూతె వేగుజుక్క

తెక్కల జాడించి ముక్కును గీడించి

కుక్కురోకో యని కూసె గోడి

నీటితావుల దాటి తోటలలో మీటి

యొడలు చల్లనసేయు చుండె గాలి

యెదుజాములపద్మగా దోచు నికర బ్రౌద్దు

పొడమెడు ననిచాట దొడగె గంట

పట్టు లెడబాసి పిట్టలు బయట బాటె

దలలు తీక్కించి మొక్కలు చెలువుమీటె

బలిమితోడుత నిద్దురబరువు జాటె

దెబ్బన న్వేసవిని రేయి తెల్లవాటె

౬౧.

అంతః దనకాంత నవ్విభుః డందలమునఁ

జెలులు గొలువంగ నగరికి జేరఁ బనిచి

యదివఱకె పిల్వ వచ్చిన యడవివాండ్రఁ

నగపఱిచి బాటసారితో ననియె నిట్లు॥

శా॥ కంటే వేటకుఁ బిల్వ వచ్చి రిపు డేగం బోలు వేరమ్ము నా

వెంట న్గుఱ్ఱము నెక్కుమం చొకయరబ్బీ నిచ్చి పేరేటె గే

ల్లంటం బట్టఁగఁ జేసి మైమలుపులం దట్టంబు గావించి బ

ల్బంటు ల్జాగిలము ల్గడంగి యిరుక్తేవ ల్గాచి యేతేరఁగన్॥ ౬౩.

ఆ॥ తాను నెక్కవంతతరగతిగుఱ్ఱంబు

పై సవారు సేసి బయలుదేరి

గడియలోన నెక్కకాటడవికి జేరి

బాటసారితోడఁ బలికె నిట్లు॥

౬౪.

మ॥ చెలికాఁడా యదె కొమ్ముపంది బురదం జెల్లాడి యీవైపు పే

రలుకం దూపువలెం గడంగెడు రవంతైనం దిగు ల్బొంద క

వ్వలచేయీటెను సర్దు మంచుఁ దనయశ్వంబు దగ న్సందియా

దలపై దాటఁగఁ జేసి వెంబడిఁ బిలుంద న్బల్లెముం గ్రుచ్చినన్॥

క॥ మెడఁ ద్రిప్పలేక బల్లెముఁ

దొడలో నెరముకొను చదియుఁ దునియలు సేయ

న్వడి నీటె గ్రుచ్చి దానిం

బడ వైచె న్బాటసారి ప్రభు వౌ ననఁగన్॥

౬౬.

ఆ॥ అంతలో నొకఁడు మహాప్రభువా వన్నె

వాడ యొకటి దుప్పి నీడుచుకొను

చల్లవాఁకలోని కరుగుచున్నది యని

విన్నవింప విభుఁడు వేడుకపడి॥

౬౭.

మలు జాగిలంబు లుసికొల్పం జేసి పోసేకుఁడీ
 లి నంబం జెలికానితో మిగులఁ దన్నుం బొంది బాఁకు ల్లుపా!
 కులు న బట్టి బిరానఁ బోయి యచటం గొం కేమియు న్నేక క!
 న్ను నిప్పు ల్గురియించు బెబ్బలియెద న్దూయంగ గుం డేసినన్॥
 క॥ పేటవడియుఁ బొగతోడనె

మీటిసటుల బాటసారిమీఁదం బడఁ బే!
 రీఁటెఁ బులిసోటఁ జొన్నుచు

మాటె నతఁడు తన్ను విభుఁడు మాటికి మెచ్చన్॥ ౧౯.
 ఆ॥ ఇట్లు వేటనెఱపి యేపారుబడలిక!

నడఁప నా సవంబు లాని గుఱ్ఱి
 ములను మార్చి యెక్కి పురిదెసఁ బోవుచు
 హితునిఁ జూచి యధపుఁ డిట్లు లనియె॥ 20.
 క॥ ఓ యన్న యింతవాఁడవె!

నీ యొర్పు న్లావు తెంపు నేర్పుం గంటిన్!
 నీ యడిగిన దెల్ల నిడెద!
 హాయిగ నాయొద్ద నుండుమా యిటమీఁదన్॥ 21.
 క॥ ఎనిమిదియామడలు వెడలు!

పున మఱియంతకును రెట్టిపాడవున నీ మి!
 త్రునిరాజ్య మెట్టులుండెనె!
 కనుమా నలుదట్లఁ గడలి కాచుచు నుండన్॥ 22.
 గీ॥ దొడ్డకొల నుండె నిక్కొండతూర్పునందు!

నదియు నీ కంటఁ బడవచ్చు ననుకొనియెద!
 నందులోఁ బుట్టి పెరిగి రాజ్యమున కెల్ల!
 మించి యొక పెద్దయేలు పండించు చుండు॥ 23.

క॥ నిన్న మన మున్న సౌధం॥

బెన్నం డిక్కొండఁ దొలిచి యెవ కొనఁచికో
యెన్నఁగఁ జాలము మే మది॥

యె న్నెన్నొ తరములబడి యేలుచు నైనన్॥

గీ॥ ఇంకఁ బల్లంబుఁ జేరితి మిటకు నాలు॥

గామడలమేర మనకోట యలకు చుండు॥
గడియలోఁ గాల్వపైఁ బొగపడవమీఁద॥

నేగుదము వేగ రమ్మ ప్రొ ద్దెక్క కుండ॥

౭౫.

ఆ॥ అనుచుఁ దన్నుఁ గూర్చి తనదురాజ్యముఁ గూర్చి॥

బాటసారితోడఁ దేటపఱిచి॥

యతనిఁ దోడ్కొనుచు నవ్విభుఁ డేగునా॥

యేటికాల్వకుఁ గుడియెడమలందు॥

౭౬.

లయగ్రాహి॥ నింగికిఁ జెలంగి తుదలం గలసి పందిరివ

లెం గడఁగి నీడల నొసంగుబలుపోకల్॥

సంగడిగ నల్లినలవంగములకొమ్మలఁ బె

నంగి కొనసాగువిడెముం గొలుపుటాకుల్॥

రంగుమయి పండుగొలలం గలిగి నిచ్చెనల

వంగిన యనంటుల బెడంగయినమోక॥

ల్లుంగలిగ నిల్వఁ జలువం గనుచు నంటు లెగ

యంగఁ బర పోపలుతెఱంగు లగుమాకుల్॥

౭౭.

చ॥ చెలువుగఁ గాచువేర్పనస చెన్నగి కొబ్బరిబార్లు రేవులం॥

బొలుపుగ మేటియుయ్యెలలపోలిక నూడల డించి మించుమ॥

ఱులు దమయున్ని చెప్పఁగ మఱు గగువాడలు నూళ్లు పల్లెలు॥

న్వలసలు సత్రము ల్కఱియుఁ బచ్చని పైరులతోఁ బొలంబులున్॥

మః బుడవకాల్య కట్టులలోఁ దూఱి
మబ్బులందు డాఁగి మరల మరలఁ
దోఁచుప్రొద్దుపగిదిఁ దొడరఁగ నివ్వాలిఁ
బట్టువారి కెల్లఁ బసిఁడి నిడుచు॥

౭౯.

చ॥ చని చని యవ్వభుండు దనసంగడికానిని జూచి మిత్రుఁడా
కను మదె పెద్దయే అడవికైవడి నొడలు మిన్ను నుట్టుచుఁ
డ నెటుల నైదుకోసులవెడ ల్పయి యొడ్డులు తీసి పాటుచుఁ
డెనొ యెటులం బిరంగులు వడి న్ననరాకకు మ్రోఁగుచుండెనొ॥
ఆ॥ అనుచుఁ జెప్పుచుండు నంతలోఁ బెనువోఱి

వలెఁ దమ పొగపడవ పట్టణమును
గొనఁగ నాల్గుజోళ్లగుట్టము ల్బాన్చిన
బండిమీఁద వారు బయలుదేరి॥

౮౦.

సీ॥ ఆమడచదరమై యంతట నేటిని
రుబి కెడు పెన్దర లొప్పుమీఱఁ
బెద్దమేడలు గల్గి విరివియై దిద్దిన
యట్టు తిన్ననివీధు లంద మార
మిన్నుఁ గప్పుచుఁ బొగ మేఘములవలెను
శిల్పశాలల నుండి చెలఁగుచుండఁ
సందువెట్టఁగనీక జనము లంగళ్ల సం
తలనుండి రాకపోకలను సలుప
బిచ్చగాండ్రును వెలయాండ్రుఁ బేరునకయి
సం గలుగక వెలయుచుండు నగరియందుఁ
దనరువంతలు వేర్వేఱఁ దన హితునకుఁ
జూపు చాప్రభు వేగెడుచొప్పునందు॥

౮౧.

|| తెరువు నొకింత యీక చనుదెంచెడి మూకఁ దొలంగఁ బ
 ల్తురుపుసవార్లయూర్పులు తళు క్కను చెండకుఁ బొల్చుకత్తుల
 బరఁగుతుపాకు లూనిససిపాయిదళంబులజోళ్ల చప్పుడుల్ |
 పారిఁ బారి భేరిమోతలు సముద్రపుఘోషవలెం గడంగినన్ ||

సీ|| తడఁబడి కొప్పులు సడలఁగఁ బయ్యెద
 లెడల మేడలపయి కెక్కువారు |
 కనులారఁ జూచి దీవనపాటఁ బాడి దో
 సిళ్లతోఁ బువ్వులు చల్లువారు |
 పట్టణమందలి పడఁతులకుం దండ్రడి
 వలెఁ గోక లిడు నంచు నలరువారు |
 ధర్మ మొకింతయుఁ దప్ప నెల్లఁడు నిజ
 ముగ దేవుఁ డితఁ డని మ్రొక్కువారు |
 దేవిదే భాగ్య మనుచు నుతించువారు |
 చక్కఁదన మెంచి చేష్టలు దక్కువారు |
 నగుచుఁ జెలువలు గనుచుండ నతఁడు నంత |
 లోన మెల్లినఁ దనకోటలోని కరిగె ||

౮౪.

క|| ఆకోటకు నల్లట్లం |
 బ్రాకార మగడ్తయుం జొర నశక్యము లా |
 నా కోటలోనిమేడలు |
 కైకొన్న సొగసుచు బొగడఁగ నశక్యం బా ||

౮౫.

అ|| అట్టి నగరియందు నధిపునివలె బాట |
 సారి కొల్వఁ బడుచు సంతసంబు |
 వడయ లేక విభునికడ కొక్కనాఁ డేగి |
 కనుల నీరు వంచు చనియె నిట్లు ||

౮౬.

నా కోరికి విం దొనర్చునటు లీ వందించుభాగ్యంబు రి
 త్త కదా చెల్వను బాసి మేటివలవంతం గుండునీసంగడి
 నికి రాజ్యోత్తమ యార్తబాంధవుడవో నీ ప్రాపుఁ బోనాడి నే
 నిశ నెం దేగుదు నాలిబిడ్డలను నే నేరీరునం జూచెదన్ ||

౫౭.

నీ॥ తాను ముందుగ లేచి స్నానంబు గావించి

పొంద మ్మివలె నాకు మోముఁ జూపు

నిల్లు నీటుగఁ జేసి యెంతయుఁ గ్రొంజవు

లలరువంటలు గడుపార మేపు

నేఁ బైకిఁ జని మల్లి యేతేర నా యడు

గులఁ బట్టి నిమిరి బడలిక వాపు

నామాట కెన్నఁడైనం జవదాటక

నా నేర మెట్టిదియైన నొపు

గల్గితేముల ని ల్లొక్క కరణి జఱపు

నన్నిటికి నెక్క డంచు మర్యాద నెఱపు

గరము బీదలపైఁ గనికరముఁ బరపు

నట్టి యిల్లాలిఁ బాసి నే నెట్టు లుందు॥

౫౮.

క॥ అని వగచు బాటసారిం

గని యధిపుం డూరడించి కనికరమున ని

ట్లనె నన్న యింక వగవం

బనిలే దొక మేలువార్తఁ బలికెద వినుమా॥

౫౯.

గీ॥ పట్టణముఁ జేరునపుడె నీవారికొఱకు

నరయఁ బంపిన వారలు తిరిగి వచ్చి

చల్లఁగా నీదు జవరాలుఁ బిల్లవాడు

బ్రతికినా రంచు నిప్పుడే పలికిరిజామి॥

౬౦.

శా|| అని చెప్పిన విని సందియ|

మును వేడ్కయు నబ్బురంబు ముప్పిరిగొనునె|
మనమునఁ దడఁబడి యెద్దియు|

ననఁ జాలక కొంత నిలిచి యతఁ డిట్లనియె||

శా|| నన్నుం బెంచిన తండ్రి యో ప్రభువ యో నాపాలిదైవంబ వా|
రున్నారా యెటులైననుం బ్రతికి తామున్నార యెం దున్నవా|
రెన్నం డిచ్చటి కేగుదెంచెదరు బంట్లం కెట్టులం జెప్పినా|
రన్నా నా కొకమాటలోన సెల విమ్మా యంతయు మ్రోక్కెద||
గీ|| అనుచుఁ దత్తటపడుచుండునతనితోడ|

నధిపుఁ డిట్లను విను సందియంబువడకు|

మన మిటకు రాకమున్నె నీమగువ వచ్చి|

యెద్దియో వ్రాసి చనినట్లు తెలుకపడియె||

క|| అని చెప్పి యవ్వభుం డా|

తనిఁ దోడ్కొని యోడ రేవుదాపున నింపాం|
దినగంటకంబమునకుం|

జని యందలివ్రాత నిట్లు చమవం దొడఁగె||

చక్కెర|| పెనుగాలి నోడ మున్నీటఁ గొండపై * విడి చెడంగ|

వెనుకొన్న యింకెదో యోడ యందటం * బెనిచి తెచ్చె|

ననుఁ గట్టుకొన్న యాతం దొకండె క * న్నడక యుండె|

నినుఁ గొల్తుఁ గంబమా వానిఁ గాంచి న * న్వేదకఁ బంపు||

గీ|| ప్రభు విటులు చదువఁగ విని బాటసారి|

తాను నొక సూలుమాలు లద్దానిఁ జదివి|

యాపెగుర్తులు చెప్పఁడి యని యడిగిన|

గొంద అచ్చట నిట్లు వేర్కొనఁ దొడఁగిరి||

మీటి యుంగరపుఁ బేర్లవలెం దలు చొంది జాలు మే
 మీటి సవరించఁ బోక మెయి నిండఁగ మాసినచీరఁ గట్టి పె
 న్వెఱపునఁ జూచులేడికరణి న్నలుదట్టులు గాంచు చూర్పుల
 న్నెఱపుచు బల్లిగు ల్వడెడుసీయెలపాయపుటింతి గన్పడె॥ ౯౭.

గీ॥ తెలి మొగిలిపువ్వు లేతతేకుల తళతళ॥

గలుగు చెక్కిళ్లనుండి వాల్గనుల నీరు
 వలుదముత్తియములవలె బడుట నీదు
 చెలువవలవంత కొక వింత చెలువుఁ దెచ్చె॥

౯౮.

క॥ విను మిట కుత్తరమునఁ బదు

నెనిమిదియామడల మేర నెసఁగిన రాజ్యం
 బున కిచటి సరుకులం గొన॥

జనుదెంచిన యోడ నీదు చానం దెచ్చె॥

౯౯.

గీ॥ నెల పొడుపునాఁడు నీదు నెచ్చెలియ యిచట

దాది యొక్కతె చిలుత నొదార్చుచుండ
 వంటకంబులఁ గొని యిది వ్రాసి దీని॥

గావుఁ డని మాకుఁ బెక్కురూక లిడి చనియె॥

౧౦౦.

క॥ అని నమ్మకంబు పుట్టిం

చినఁ గొండతెఱఁగునఁ బొంగి చెలియ కనులఁ గ
 ట్టినమాడ్కిఁ దోఁప నొక కొం

త నిలిచి యా బాటసారి తలపోసె నిటుల్॥

౧౦౧.

ఆ॥ కట్టుకొన్న చెలిమికట్టులఁ దప్పితి

గట్టుకొన్నవాడ నెట్టు లైతి
 గట్టరాని మనసుఁ గట్టి బ్రతికితి ని॥

గట్టుకొన్నవాడఁ గనుకఁ జెల్లె॥

౧౦౨.

గీ॥ బోటి బ్రతికిన దని నాకు దేటపడియె॥

గాని నాయున్ని యెఱుంగ దచ్చాన యకటా
పిట్టవలె నాకు అక్కలు వెలయునేని॥

బడఁతి గనకుందునే అప్పపాటులోన॥

౧౦౩.

చ॥ అని తలపోయుచు న్వగచునాతని నేలిక బుజ్జగించి యి

ట్లను జెలికాడ నీదుచెలియ న్గనుగొందువు సైచు మంచు నా॥
డని నది నిక్క మయ్యెను గదా యిక్క గుండకు నిన్ను సంపులో॥
పున నొకమేలు నీవలన బొందిక గావలె రమ్మ చెప్పెదన్॥ ౧౦౪.

గీ॥ ఇట్టు లావిభు డాతని దిట్టపఱిచి

కోటలోనికి దోడ్కొని కొంతతడవు

వేడుకల బుచ్చి యాతనితోడ నెంటి॥

నరిగి యొకపూవుదోటలో ననియె నిట్లు॥

క॥ కన దగిన వింతశాస్త్రము

౧౦౫.

తనంత జతపడినయపు తత్వజ్ఞుడు పొం

గునటుల నిను గన్నది మొద॥

లనఘా నీ హితుడు లోన నలరుజుమ్మా॥

గీ॥ అదుగొ వచ్చెడు జూడు నాయన్నకొడుకు

౧౦౬.

చెలఁగి క్రోల్పులి నాడించుజెట్టి కాడు॥

తండ్రి కెక్కుడుగా నన్ను దలచు చుండు॥

నెల్లచువులు నేర్చు నీ పిల్లవాడు॥

నీ॥ మా వంశమున గల మర్యాద జెప్పెద

౧౦౭.

నన్నదమ్ములు పెద్దపిన్నవరుస॥

బరఁగి రాజ్యముసేయ వలయును మాయన్న

యేలి రాజ్యంబు నా కిచ్చె నేను॥

నెసగెద వీడు నాకొడుకుల
 కిచ్చు నేలుబడి యిట్లెసగ వలయు
 నిరువదియైదేండ్ల కేలికయై మఱి
 యిరువదియైదేడు లేల వలయు
 బిమ్మట స్తన మానాడు విడిసియున్న
 కొండపై కేగి హాయిగ నుండ వలయు
 బెద్ద లేర్పాటు సేసిన దిద్దుపాట్లు
 మఱియుఁ జెప్పెద వినుము మా మతముఁ గూర్చి॥

౧౦౮.

మ॥ కలయం దెత్తెడిమేను దోచెడిజగత్కార్యంబులుం జిత్తసం
 చలత న్వాస్తవ మందుపోల్కిఁ గనుమీ సర్వప్రపంచంబు న
 జ్ఞులకు న్నిక్కముగాఁ గనంబడెడుఁ బ్రాజ్ఞు ల్పార్థభావంబు ని
 శ్చల మాటం దమకన్న వేలు గన రీశత్వంబుఁ బ్రాపించుచున్॥

ఆ॥ గొప్పవారిప్రతిమ గొప్పరు మావారు

గొప్పవారియొప్పుఁ గోరు చుండ్రు
 కల్ల పెద్దతప్పుగాఁ దెగడం బడు

దెలివి కొలఁతగాని కులము లేదు॥

౧౧౦.

క॥ మామత మన్నం గిట్టని

మామ యొకం డుండె మేనమామ యితనికిన్
 నీమగువయున్న రాజ్యం

బామోదముఁ జూప నేలు నాతఁడు దొరయై॥

౧౧౧.

క॥ ఆతఁడు జగడం బిప్పుడు

మాతోడ న్నెట్టుకొనియె మతములు వేత్ర
 మాత్రోవలు రెండు నెడం

బై తిన్నగఁ గలయ వడ్డు లెనం దప్పన్॥

౧౧౨.

క॥ గుడిసుంకము బడిసుంకము॥

పడంతిసుంకంబు నేలుబడిపట్లచట॥

మడ్డిమైల లంచు బిల్వం॥

బడు నీరును నిప్పు సచటివారలచేత॥

గీ॥ అన్న విను లేకలేక యాయధిపుని కొక॥

కూతు రొదవెను నా మేనగోడ లదియు॥

వీడు నొకచోట దమచిన్ననాడు కలిసి॥

యుట నొండొరుల దవిలి యుండి రిపుడు॥

క॥ అన్నిట నీడుం జోడుం॥

గన్నా రీచిటుత లకట కట్టఁడ్డిదైవం॥

బెన్నడు జతగూర్చెడునో॥

యన్నా యారాచమతమె యడ్డయ్యె గదా॥

గీ॥ ఒంటిపాటునఁ గ్రుమ్మరుచుండు మదపు॥

తేన్లువలె నాకలి నిదుర లెటుగఁ డక్క॥

టకట యాదేశమున కొంటి నరుగఁ దలచి॥

సైచ కున్నాడు నా కేమి తోచ కుండె॥

గీ॥ బలము సంగీతసాహిత్య వైభవంబు॥

జక్కదనము స్వతంత్రరాజ్యంబు బిన్న॥

వయసు గలిగినవాని దప్ప మఱి యెవని॥

గట్టుకొన నొల్ల నంచు నక్కన్నె నిలిచె॥

ఉ॥ ఇన్నియు గల్గినట్టి యొరు డెందున నీతని కన్న లేమి న॥

క్కన్నియ తా నెఱింగినది కావునఁ దండ్రికి నట్లు చెప్పె నం॥

తన్నలుదట్ల రాజుల కతం డది వెల్లడిసేయఁ బఱచె నో॥

యన్న యి కైదునాళ్లు గడువై కనిపించెడు జుమ్మ పెండ్లికి॥

మాయన్న యితని నా కప్పగించె
 నేను నీ కప్పగించితి నీదు కొలది
 యెఱిగి యటుగాన మీర లిద్దఱుఁ గడంగి
 తరుణులను గూడి వేవేగ మరలి రండు॥
 క॥ మీ రేతెంచినతోడనె

౧౧౯.

నా రాజ్యం బన్నకొడుకునకు నిచ్చెద నా
 త్తారాముల మై యడవిం
 జేరి మనము పిదప ముక్తిఁ జెందఁగ వలయు॥

౧౨౦.

ఆ॥ అనుచు బాటసారి కయ్యధిపుం డన్న
 కొడుకు నప్పగించి గడుసుబంట్ల
 దోడు చేసి యేటియోడరేవువఱకు
 సంపకంబువెట్టి యరిగె సంత॥

౧౨౧.

క॥ కట్టెడలి కదలి మేల్కొని
 బెట్టిదముగ నాపులించి పెంబొగ లెగయ
 న్నట్టేటం బడి పద్మలు
 వెట్టెం బేరోడ జనము వేడుకపడఁగ॥

౧౨౨.

ఆ॥ అపుడు బాటసారి యారాచపట్టితో
 నొడచిత్తరువుల కుల్లసంబు
 బొందలేని తనదుడెందంబుఁ దెలుపుచు
 ననుఁగుఁదనముతోడ ననియె నిట్లు॥

౧౨౩.

క॥ ఓడక పెంపుడుసింగపు
 గోడెవలె న్వచ్చెదీవు కొమరుఁడ వకటా
 జోడయిన చేడ్దియల విడ
 నాడి యునికి మనకు నొకటియై కన్నట్టె॥

౧౨౪.

శా|| అన్నా కన్నెతనంబునుండి తగులై యాముద్గరా లెంతయ
న్నిన్నుం గన్గెనునంచు వింటిఁ దనకు నీవేడ్కఁ దెల్పుంగ నీ
కన్నండే యది యానవా లిడియె నీ వీతీరుచేట్టాటుతో
జెన్నుం దూలుట లేల నాఁ జెలఁగి రాసింగంబు బెం పందుట॥
అ|| మీఁద జగము లొఱగ మేల్కనియు న్నిదు|

రించునట్టి మది చలించ ముద్దు|
గుమ్మ యంపినట్టికమ్మఁ జేకొని చవు|
లారఁ జదివె బాటసారి కిట్లు॥

క|| వలపుం దెలుపఁగఁ జాలదు|

౧౨౬.

కలంబు మనచిన్న నాఁటికలసిమెలఁగఁట|
ల్లలఁపునకు వచ్చినయెడ|

న్నిలుచుం బ్రాణములు దాఁచ నేరం బావా॥

౧౨౭.

అ|| వావి మేనటికముఁ పసితనంబుననుండి|

చనవునేత యెంచుకొనినసొమ్ము|
దవ్వు లయ్యె నిండుజవ్వనఁపుంగోరె॥

కఱపుదీఱ నెపుడు కందు నిన్ను॥

౧౨౮.

గీ|| మనమమతమున నీమామమతము చెల్లి॥

బూనుతెన్నున నేర్పుచుక్కానిఁ ద్రిప్పి|
యరగడియలోన నావిరహాబ్ధి దాఁటి|

రమ్ము నీ బలశౌర్యదర్పమ్ముఁ జూపి॥

౧౨౯.

క|| పలుమఱుఁ దన్నపై నీచూ|

పులు బొఱఁగ నీదుడెందముం గొని నీ చే|
తులనంటి ముందుగను బెం|

డిలి నీకీ సవతికమ్మ నెఱపుం జామ్మా॥

౧౩౦.

కబూ చుల కుల్కి జిలిబిలిగాఁ బల్కి
 సా బొలుగాఁ దిన్న చల్లిబువ్వ
 చిలుజగడము లాని బిఱబిఱ బొత్తాని
 తనివి దీఱక యాడు దాఁగుమూత
 పట్టుపంతము లాడి బాగుగఁ గవఁ గూడి
 మెలపునఁ బాడినమేలుకొల్పు
 అంటుజంటగఁ గట్టి దంటగ నీ ర్వెట్టి
 నిలుపు సంపఁగిగున్న తొలిసమర్త
 ఆనవా ల్భివి నన్నఁ గన్నారఁ జూపఁ
 నేగుదెంచిసయ్యాగాలి పోగుబొమ్మ
 మనసువచ్చినయట్లు ని న్నరులుకొల్పు
 బాగఁగు చున్నది నిక్కఁపు బొంది యిచట॥

౧౩౧.

క॥ అని వగమిఱఁజదివి దాఁ

పునఁ గలయచ్చెలువచిత్రముం దన కన్దొ
 యి నలఁదుకొం చూర్పుల నిడు

చు నతఁడు చెలివాలుగనులఁ జూచి యిటులను॥

౧౩౨.

గీ॥ మొదట వాపు తెఱిగినముద్దుచూపుఁ

బిడపఁ గురు లంచుదాఁపునబెదరుచూపుఁ
 దవిలి యెడఁబాయఁ జాలనిదిన్రులుచూపుఁ

గను లదో బూచిచూపు నక్క న్నెచూపు॥

౧౩౩.

చ॥ అని దిగు లందునాతనికి నంతట రోజుచు బాటసారి యి

ట్లనుఁ జెలికాఁడ యచ్చెలువ నంటకయే యిటు వేఁగుచుంటి వే
 మనియెద నెల్లవేడుకల నందఁగఁ జేసిన దానిఁ బాసి పొ

క్కుననుఁ దలంచియైన నిడఁ గుందకు చూడుము రేయి మించెడు॥

సీ॥ ఆకసంబున నడుగంటి చుక్కలు అవ

లట్లు చీకటినీట నలరు చుండెద

గరఁగినవెండి నీర్బరపినయట్టులు

నలల వాలుగమీలు తఱుకు జూపె

మీఁదుక్రిందులఁ బొల్చు మింటి నట్టనడుమ

గారడి యద్దమై కడలి దోచె

దొప్పచేతులవలెఁ దూఁగాడుకరటము

ల్లోప్పజంతువులఁ జోక్కొట్టు చుండెద

జొక్క-జాడలఁ బొగయోడ చొక్క చుండె

గాడుపు లైసలం జోలఁ బాడు చుండె

నెగడి గడియార మిదిగో పన్నెండు కొట్టె

నిపుడు చెలికాడ మనము నిద్రించ వలయు॥

౧౩౫.

క॥ అని రాకొమరు నిద్రకుద

జొనిపి తనకుఁ గన్నుమూత చొప్పుడమి మన

మ్మున సగపడు తనచెలియకు

ననఁగఁ దొడఁగె బాటసారి యడలుచు నిటుల॥

౧౩౬.

మ॥ గుఱిగాఁ గన్గవ బోలినిద్రయెడ మేల్కొన్నప్పు డట్లొంటిపా

టెఱుఁగం బోవనినిన్ను సన్నెడపె నేమే కూళదైవంబు పో

నిఱవంతైనఁ దొలంగ కుండునుగదా నీరూపు నాలోన న

ద్దిఱ నా కిద్దియె చాలుఁ జూచుకొనెదం దెల్లంబుగా నెచ్చెలీ॥ ౧౩౭.

క॥ నిడువాలుకనులు తీయని

నుడువులు ముంగురులు చెదరునెసలు న్నేల్పు

త్తడిమేను సన్ననడుము పో

గడఁ దగు నీనడక కనులఁ గట్టుం జిమ్మా॥

౧౩౮.

గులు గంద నెన్నడుము వడక నీవు
 దెసలు చూడక నీళ్లు తెచ్చుహాయిలు
 చెక్కిళ్ళ కిరుదట్లఁ జివురుచేతులఁ జేర్చి
 యొప్పుగా నీవు పొయ్యాయదూతీరు
 దాకేలు వెన్నుమీఁదను మోఁపి నెమ్మేను
 వంచుచు నీవు వడ్డించుచెల్వు
 కొనగోళ్ల నీన్లియ ల్లునుముచు మడుపుల
 మచ్చికతోడ నీ విచ్చుసొగసు
 నన్నుఁ గనినప్పు డెల్ల నీ కున్నజోక
 నేను జబ్బుగ నున్నట్ట నీదువంత
 నాదుచుట్టములందు నీయాదరింపు

లెంత కని తలపోయుదు నెట్లు లోర్తు॥

౧౩౯.

క॥ ఇది యేమిచోద్యమో గదా

ముదితా నిఁ దలఁచి నేను బొందెడుశోకం
 బెద కింపై తోచుచును

న్నది యిటఁ దక్కినతలంపు లన్నిటికన్న॥

౧౪౦.

ఉ॥ ఎన్నఁడు నిన్నుఁ గందుఁ జెవి కింపుగ నీదగుముద్దుమాట లిం

కెన్నఁడు విందు నక్కట చెలీ యిపు డెక్కడ నున్నదానవ్రా

నాన్నయటంచుబిడ్డఁ డనునప్పుడు నీయెద యెట్లు లుండు నా

న్నన్న తొలంగుప్రాణముల నానయె పోవఁగనీక నిల్పెడు॥ ౧౪౧.

గీ॥ అనుచుఁ బెక్కుతెఱంగుల నతఁడు వగచి

నెగడునిద్దురఁ దనమ కన్నీటఁ దుడిచి

యనుఁగుచెలికానిఁ దెలవాఱినంతఁ దెల్పి

ముచ్చటించె నిటుల శోకము న్నుగించి॥

౧౪౨.

శా॥ అన్నా హాయిగ నిద్ర వట్టినదియే హా చూడు మా యోగ
 న్న స్తీ ర్పాయలు విచ్చి యత్తుకొన కెంతో లోతుగాఁ దోచు
 న్నెన్నోకోసులమేర నద్దితి యి దేమీ కొండలుం జేట్టులు
 న్నిన్ను న్నన్ను ని వెల్లయు న్నెనుకకు న్వే బర్వులం బెట్టెడు॥

చ॥ అదె మన మేగఁ బోవుపురి యబ్బుర మై పొడకట్టుచుండె బ
 న్నిద మొసరించుగుట్ట మటు నిల్పడు నొడవయి నిడంబు లో
 ప్పిదముగ సన్నలం దెలుప వేగిరపాటున మిట్టుపల్లము
 ల్గదియుచుఁ జూడు తేప్ప లలలం బడి యిచ్చటి కేగుదెంచెడు॥

గీ॥ ఇట్లు వా రిర్వురు న్నుచ్చటించుకొనుచు
 నాస యువ్విళు లూర సంతోస మలర
 నొడ దిగి పడవలఁ జొచ్చి యొక్కగడియ
 కొడ్డునకుఁ జేరి హాయిగ నున్నయంత॥

౧౮౫.

ఆ॥ వారు దమకు నెదురు పచ్చినయారాచ
 కన్నె చెలులఁ గాంచి కలతెఱంగు
 వినఁగ వేడ్కపడఁగ వినిపించి రవ్వారు
 కేలుదోయి నొసటఁ గీలుకొలిపి॥

౧౮౬.

క॥ మ మ్మేలురాచకన్నియ
 మిమ్ముం దనపూలతోట మేడఁ గలయఁగా
 ని మ్మొనరిచి వేవేగమె
 ర మ్మని యిదె కెంపుటుంగరము గుఱుతి చెప్పె॥

౧౮౭.

క॥ అని చెలు లిచ్చినయుంగర
 మును గన్గవ నద్దుకొంచు ము ద్దిడికొం చ
 కుకనఁ గదియించుచుఁ దన చిటి
 కెనవ్రేల నమర్చి దానికిఁ బలికె నతఁడు॥

౧౮౮.

చెలియ నెమ్మేలిజిగి దెల్పు!
 మోవినిగ్గు దెల్పు!
 పలువమనసు గనిపెట్టి చెప్పక!
 యుంటి వేమె ముద్దుటంగరంబ||
 చెలి యేమి సేయు చున్నది!

౧౮౯.

పలుమలు నిడువాలుగనుల బర్వుచు నీతో!
 బలికినపలుకుల్లు గలవా!

తెలుపు మనఁగ జెంత నున్న తెఱవ లలరుచు||

౧౯౦.

చ|| తెలిపిరి తేడ నీవు చనుదెంచుటకు న్నకునంబుఁ జూప మా!
 వెలఁదియుఁ బెంపకంబు పసిపిల్లని ముంగలఁ గాయపండుల!
 న్నిలుపుచుఁ దాము రాక విని నివ్వెఱతో నొకకొంత నమ్మ క!
 వ్వల నగపర్చువేడ్క కనుపండువ సేసెను మమ్ముబోంట్లకు||

చ|| కలకల నవ్వువేలుపులకై కయిమోడుచు బైట సర్దుకొని
 చలసటఁ జూపు ముంగురుల నద్దములో సవరించు దిట్టచూ!
 డ్కులఁ బచరించు మమ్ముఁ గనుఁగొంటకు సి గ్గలరించు నెత్తలని
 బలుమలు నూచు మా చెలువ పట్టఁగఁజాలనివేడ్క యుబ్బుట||

క|| అని చెలులు సెప్పి తోడ్కొనఁ

దనివిం గొని రాచపట్టి తనకై యేర్ప!

ర్చిన పూఁదోట విడిందికి!

ననుఁగుంజెలికానితోడ నరిగె దడయక||

౧౯౩.

ఆ|| అపుడు బాటసారి యా రాచపట్టికి!

జరుగువేడ్కఁ జూచి సంతసించి!

యును మఱి తనచెలియయున్న చొప్పెటుగాంతు!

ననుచు దనమది ననుకొనియె నిట్లు||

౧౯౪.

సీ॥ కొన్నాళ్లు లడియాసఁ గొను చుండుడెందంబు

సెప్పునేతల కెల్ల నెప్పి యొప్పి

తలఁచని భోగము ల్దమయంతఁ జేకూరు

నప్పుడు రా కుండ రొప్పి రొప్పి

కొన్నాళ్లు పొట్టకకూర్చి కై యందంద

దిక్కుమాలినబొంది త్రిప్పి త్రిప్పి

యనురాగపడకుడో యయ్యలారా యని

గొప్ప నా వలవంతఁ జెప్పి చెప్పి

యది యటులగానియెడ నేమి యాదు నేను

బుడమి బ్రతుకుటలా మొండిమొరడువలెను

గాదు బ్రదికెద నింక నీమీఁద నేమి

యగును నా పని నానాట కరుగుట కద॥

గీ॥ మిగుల లోకానుభవము గలుగుటఁబట్టి

నాదుమది దిట్టపడుచు నింతవఱ కైన

నిల్వఁ గలిగితఁగాని న న్విడిచి లోక

మెఱుంగనిచెలినాయెడబాటు నెట్లునైనచు॥

గీ॥ పిల్లవాని నెవరికైనఁ బెంచ నిచ్చి

యకట ననుఁ జూడలే నని యాసదొఱఁగి

నాదునిల్లాలు నా జీవన మిదివఱ కె

బలిమిచేత నుసురు లెడఁబాసె నేమొ॥

క॥ కానియెడ న్నగవేసము

బూని మగువలోన మిగులఁ బొక్కుచు నే నెం

దైన నగపడుదునో యని

తా నూళ్లంబల్లెలందుఁదాటెడు నేమో॥

గులలో ముండ్లు దగిలె నేమో

మే నెండతాఁకున బడలె నేమో

తనైనెలు లంటఁ గట్టె నేమో

నా కనులపండు వింకఁ గానఁబడ దేమో॥

౧౫౯.

నిను తెప్పపాటైనఁ గనకున్న నొర్వని

కన్నులు గాయలు కాయ వలసె

నీ మాట ఊణమైన నెఱివిన కోర్వఁగఁ

బోని చెవు లెట్లు మొలువ వలసె

నీదుపేర్చువిగొంట నిముసమైనను మాన

నట్టి నాలుక గడ్డి కట్ట వలసె

గడియయైన న్నిను నెడసి నీరగు చుండు

గుండె బండ్రాయగ నుండ వలసె

గటకటా నాదుచిన్ని బంగారుబొమ్మ

నాదుప్రాణమ యెచట నున్నాఁచె వాలు

కన్నుఁ గవనీరు వఱదలు గార్చు చెట్లు

కుండుచున్నాఁచె యిపుడు నన్నుం దలంచి॥

౧౬౦.

ఆ॥ విన్నబోయి యిట్లు వెతఁ జెందునా బాట

సారిమోముఁ గాంచి జాలి మించి

యపుడు రాచకోమరుఁ డచ్చెలికానికిఁ

దలఁపు మరలునట్లు పలికె నిట్లు॥

౧౬౧.

ఆ॥ అయ్య యింకమీఁద హాయి మనకుఁ గల్గు

నంచు గుర్తు చెప్ప నాకసంబు

వేడిగాడ్చు వేసవిం బాసి చల్లని

మబ్బు గ్రమ్ముచున్న మాడ్కిఁ గంటె॥

౧౬౨.

సీ॥ తొలి తెల్లకొండలవలె నున్న మొయిళులు

గొప్పలై నీలిరంగులఁ దనరెచ్చి

దూదిపింజలవలె దొడ్డమబ్బుల నేకి

గాడుపు పఱపులుగా నొనరెచ్చి

వెండికమిచ్చి ద్రిప్పి వేసిన యట్టులు

మెలుపుతోడుతఁ బెద్ద యులుము పుట్టె

నేలఁ గమ్మనితావి నెగడించు చందంద

వలుదలై లెక్కచినుకులు మొదలిడె

మింటికి న్నంటికిఁ దఱచుమీఱ వాన

ధారలం దీఁగెల బిగించి దబ్బున ద్రుత

కాలవాద్యంబుతోఁ గవగల్పి రసము

చిందునట్టుల గాలి పాడం దొడంగె॥

గీ॥ వంగి యక్కున నెక చిటుతం గదించి

చూడు వచ్చెడు నెవతో యీ మేడదరికి

జడిసి పిల్లకు తెక్కలు చాటుసేసి

పట్టునకుఁ బర్వి డెడికోడిపెట్టఁ బోలి॥

క॥ అనుచుం దనమదిఁ ద్రిప్పినఁ

గనుఁగవ నగపడఁగనీక క్రమ్మిన నీటిన్

మునికొంగునఁ దుడుచుకొనుచుఁ

గనుఁగొని యా బాటసారి కడు నబ్రమునన్॥

గీ॥ లేచి నిలిచి నిదానించి చూచి కేలు

దోయిఁ దట్టుచు నెగురుచు దొడ్డనూట

నిదిగొ నాదాసి నాయయ్య యిదుగొ కంటి

ననుచు నెను రేగ నేస్తుని కబ్బురముగ॥

౧౬౩.

౧౬౪.

౧౬౫.

౧౬౬.

నాదియు నాతనిఁ

బరికించి పోల్చి సరగ ననియె మా

నీబిడ్డం డిదె

యొప్పుగ నీయాలు నిచట నున్నది సుమ్మా॥

౧౬౭.

ఇచటి రాచకూతు రెంతయుఁ గూర్చితో

మమ్ముఁ బెంచు చుండె మా మొఱ విని

వెదకి వెదకి విస్తికి సొదఁ జొత్తు నంచుమా

యమ్మ రేపు నిశ్చయమ్ము సేసె॥

౧౬౮.

ఆ॥ పాలుపొంగుఁ జూపి పైమూత లుబికించి

పడెడుపోల్కి డెంద ముడికి నిదుర

నైన నుబ్బి కనులయందు నీరై పొర్లు

జెలియవంత యేమి చెప్పుదాన॥

౧౬౯.

గీ॥ ఇచట బుడుతనికిం జల్లి యిడుచు నేను

దిరుగఁ జప్పున వానయుఁ గురియఁ జొచ్చె

నంత బిరబిర నీమేడచెంతఁ జేరి

మిమ్ముఁ గనఁ గల్గె నాయదృష్టమ్ముచేత॥

౧౭౦.

క॥ అని చెప్పినఁ దత్తఱపా

టును వేడ్కయు నబ్బురము కడుం గని తనమే

ల్పినిపించునుచు నద్దా

సి నాలికడ కంపి బుడుతఁ జేకొని యతఁడు॥

౧౭౧.

ఉ॥ అక్కునఁ జేర్చు ముద్దిడు నహా యని ముచ్చట లూరుఁ జిన్నినా

చక్కనితండ్రి నిన్నెడయఁ జాలితినే యని కంట నీ రిడు

జక్కెర వెట్టు మచ్చికలు సల్పు గురు ల్బుడుచు న్నగించు న

మ్మ క్కనిపించు విద్దియల నాడఁగఁ జేయును మాటి మాటికి॥

అ|| బాటసారి యంతః బట్టః జాలని వేడ్కఁ

జెలఁగి సంగడిని చేతికిఁ దనఁ

యనుఁగుఁగొడుకు నిచ్చి జనకగర్వంబుతో

నొసటఁ గేలు మోడ్చి నుడివె నిట్లు॥

గీ|| అలసి నట్టేటిలోన గ్రుక్కలను మ్రొంగు

కొనుచుఁ గొట్టుకొనెడు నష్ట మనుపఁ దోఁచు

నడుగు నీయయ్యగా నెడ్డునందుఁ జేర్చు

నొడగా నీవు నన్నుఁ గాపాడినారు॥

౧౭౪.

ఉ|| ఇంచుకవాండ్రనైనఁ దమ కెక్కుడుగాఁ గను చుండ్రు కోర్కె కా

సింఛక కొల్చు చుండ్రు కడు నె గ్గిడువారికి నైన మాటు చె

ల్లించరు కల్ల లిచ్చకము లెన్నఁడుఁ బల్కరు కూర్చి యెల్లెడఁ

బెంచుదు రార్తబాంధవులు మిమ్ముఁ దలంచినఁ గీడు లంటునే॥ ౧౭౫.

అ|| మున్ను నీటిలోన మున్గి యూపిరి యాడఁ

కున్నమాడ్కి నిడుమ నొందు చుంటి

నిపుడు పైకిఁ దేలినపగిది మీప్రాపుఁ

బట్టి యన్న హాయి బ్రతుకఁ గంటి॥

౧౭౬.

అ|| అనుచుఁ బల్కఁగ విని యారాచకొడు కనె

సంగడిఁడ యిట్టి సమ్మదమ్ము

మనకుఁ గలుగుటకును మాయయ్య కారణ

మతఁడు మాటుదేవుఁ డనఁగవచ్చు॥

౧౭౭.

గీ|| అయ్య నీయాలి గావచ్చు నదిగొ వచ్చు

చుండె నిరుదట్లఁ జెలువల నొప్పుమీటి

మీఁదియంతస్థమందు నే మెలఁగు చుందు

నింక మీ రిచ్చట న్నుచ్చటించుకొనుఁడు॥

౧౭౮.

పట్టి చనె వె

వెన్నెను చందమామకొమరున దాది

ని తన యిల్లాట్రా

గనుగొనె నా బాటసారి కనుపండువుగా॥

౧౭౯.

పిదప నాలుమగళ్లు పెన్నేడ్క నుండొ

రువులకొంగిళ్లలో బల్లడవుగ జొక్కి

నంతఁ బెనిమిట్టితోడ నాయతివ పలికె

జాలియు నిస్సంగు గల్గవ మేళగింప॥

౧౮౦.

క॥ నీకొంగిటఁ బడుపున్నెము

చేకూరు ననుకొనలేను చీకటిగా నీ

లోక మగపడియె నిన్నా

శ్లాఁకలి నిద్దురలు దవ్వు లయ్యెం జొమ్మా॥

౧౮౧.

గీ॥ ఆసయు న్నందియము డెందమందుఁ బెనయ

నెంతయో యోర్చి తుద కిసుమంత యైన

మీది జాడయుఁ బొడగట్టమిం దెగించి

చిచ్చుఁ జొర నుంటి నిం కేమి సెప్పుదాన॥

౧౮౨.

గీ॥ అనుచుఁ బల్కెడు చెలియ నక్కున గదించి

కురులు దువ్వుచు ముద్దులు గొనుచు బాట

సారి యనె ముద్దరాల యీశ్వరకరుణను

తెరలె మనకాపదలు నాదు తెఱఁగు వినుము॥

౧౮౩.

సీ॥ అపు డట్లు మున్నీటియందుఁ బెంగాలికి

దలడిల్లు నొడచాపలను డించె

జని మెట్టదాకునఁ జప్పునఁ ద్రుల్లి పై

భడితి నేమని చెప్పువాడఁ బిదప

మున్ని తేలుచు నదేమూలకో కొట్టంగ

బడి యొకంతట దెల్వ వచ్చి యొడ్డు

జేరితి నని పోల్చి చేతులు గాల్లు మెల్లన

గూర్చికొని లేచి నిను దలంచి

యేల బ్రతికితి నని యేడ్చి యేడ్చి యొక్క

కొండమీదుగ నెకతేనిదండ జేరి

వాని నగరున నీదు చేవ్రాలు జదివి

పుణ్యవశమున మరల ని బొంద గంటి

క॥ పడతీ వెనుకటివంతల

౧౮౪.

కడర వలదు మనకు హాయి నందించినరా

కొడు కదె నడతెంచెడు స

దడితో నే నచటి కేగెద నని పలుకుచు

చ॥ వడివడి నేగి యిట్లనియె బాపురె యేలికవేడ్క తెవ్వియె

౧౮౫.

పొడమినయట్లు తోచె నన బొంగుచు రాకొమరుండు సెప్పె ని

క్కడి మనకార్యము ల్పొసగె గాంచితి మామ నతండు నాకొడ

బడి తనకూతు నిచ్చుటకు బాసయొనర్చెను సుమ్ము మిత్రుడా

ఆ॥ నన్ను బోలువాని నామామ వెదకియు

గాంచ లేక యిట్లు కట్టువడియె

వేలుమతము లగుట బెండ్లి మా నగరున

సలుపుకొనగ సెల సైసంగినాడు

ఆ॥ అనుచు నతడు వల్కునంత జెలు ట్టు

౧౮౬.

గొలుచు చుండ బెండ్లికూతు రరుగు

దెంచె హాయిలు మీది దివ్వెల నడుమను

దనరునట్టి తెలి మతాబు బోలి

౧౮౭.